

**Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет
імені м. П. Драгоманова**

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і
психології
акад. В.І. Бондар

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
«Методика навчання освітньої галузі «Природнича»
(назва навчальної дисципліни)

освітнього рівня Бакалавр
(бакалавр/магістр)
галузі знань 01 Освіта
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 013 Початкова освіта
(код і назва спеціальності)

освітньо-професійні програми: 1. Початкова освіта та практична психологія
2. Початкова освіта та іноземна мова
3. Початкова освіта та дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ПП12.07

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Природнича», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «___» _____20___ року, протокол № ____ .

Розробники програми:

Васютіна Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Телецька Людмила Іванівна – кандидат біологічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і методики початкового навчання

«_29_» серпня 2019 року, протокол № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

проф. Шапошнікова І.М

(прізвище, ініціали)

І. Опис дисципліни
Шифр дисципліни ПП12.07
Методика навчання ОГ «Природника»

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 (шифр, назва) Педагогічні науки	Кількість кредитів – 4 ЄКТС		<i>Методи навчання.</i> 1) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, інструктивно-репродуктивний, проблемного викладу, дослідницькі методи. Інноваційні: ігрові, тренінги Методи контролю: само- і взаємоконтроль . 2) Телекомунікаційне навчання студента з викладачем; 3) Використання мультимедійних освітніх засобів в процесі самонавчання (друковані, аудіо -, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж) <i>Форми поточного контролю.</i> Усне і письмове опитування, модульні контрольні роботи
Спеціальність 013 (код, назва) Початкова освіта	Загальна кількість годин - 120		
Освітній ступінь бакалавр (бакалавр/магістр)	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	20		
Статус дисципліни нормативна (Нормативна/вибіркова)	Семінарські (практичні) заняття:		
	34		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом 2	Лабораторні заняття:		
	6		
Семестр III	Індивідуальна робота:		
	-	-	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 34 годин - самостійна робота: 56 год.	Самостійна робота:		
	60		
Мова навчання - українська	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
<i>Передумови навчання</i> Основи природознавства та громадянської освіти, основи екології, основи валеології, дидактика	1/1		<i>Форма підсумкового контролю:</i> Екзамен (письмовий) – 5 сем.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірність зв'язків між складовими навчального процесу НУШ: змістом навчання (навчальним предметом), діяльністю учителя (викладанням) і діяльністю учнів (навчанням) і розроблення шляхів його оптимізації.

Міждисциплінарні зв'язки «Екологія», «Основи природознавства і суспільствознавства», «Основи валеології», «Основи медичних знань та охорони здоров'я», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Анатомія і фізіологія дітей з основами генетики», «Дидактика», «Теорія та методика виховання».

Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета – забезпечити оволодіння студентами спеціальності та спеціалізації

«Початкова освіта» освітнього ступеня «Бакалавр» необхідним обсягом фахових компетенцій, які допоможуть молодому спеціалісту викладати предмет «Я досліджую світ» у початкових класах згідно вимог чинного Державного стандарту початкової освіти та відповідних йому програм.

Завданнями курсу є підготовка майбутніх учителів-початківців до:

1) визначення в комплексі пізнавальних, виховних і розвивальних завдань природознавства, його місця у системі початкової освіти загалом та інтегрованих курсах зокрема;

2) удосконалення змісту природознавства як навчального предмету; наукового обґрунтування змісту програми та підручників, в тому числі і створених на засадах інтеграції;

3) раціонального добору змісту, форми, методів та методичних прийомів для формування у молодших школярів природничої компетентності та реалізації завдань освітньої галузі «Природника»;

4) створення засобів навчання природознавству та складових матеріальної бази;

5) визначення вимог щодо підготовки вчителя до навчання учнів природознавству в умовах інтеграції.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	<p><i>Знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Категоріально-понятійний апарат дисципліни та історію її розвитку; - освітні та виховні завдання курсу «Я досліджую світ»; зміст і особливості структурування навчального матеріалу природничого змісту у нормативних документах; - методику формування природничих уявлень та понять як основу природничої компетентності учнів; - методи та методичні прийоми навчання природничого змісту у курсі «Я досліджую світ»; - методику організації навчально-пізнавальної практики діяльності учнів з природознавства у початковій школі; - особливості навчання учнів природознавству в умовах інтеграції навчального матеріалу. 	<p>- Здатність використовувати теоретичні знання та практичні уміння з циклів математичної та природничо-наукової, професійної та практичної підготовки для формування в учнів інтегрованих знань про природу і людину, розвиток у них ціннісних орієнтацій у ставленні до природи.</p> <p>- Здатність урізноманітнювати форми, методи, прийоми і засоби навчання для формування в учнів дослідницьких умінь, забезпечення опанування ними способами навчально-</p>

	<p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - охарактеризувати об'єкт, предмет, мету і завдання МНОГП та курсу «Я досліджую світ» початкової школи, історію її розвитку; - аналізувати зміст і особливості структурування навчального матеріалу з природознавства у Типових навчальних програмах, нормативних документах початкової загальної освіти на засадах компетентнісного підходу з урахуванням інтегрованого навчання; - раціонально добирати зміст, форми, методи та методичні прийоми для формування у молодших школярів природничої компетентності в умовах інтегрованих курсів; - здійснювати ефективну організацію навчально-пізнавальної практики учнів з природознавства у початковій школі. 	<p>пізнавальної і практичної природо-охоронної діяльності та досвідом її здійснення.</p>
2.	<p><i>Знати :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - матеріальну базу та засоби навчання природничого змісту в курсі «Я досліджую світ»; - форми навчання курсу «Я досліджую світ»; - складові навчально-пізнавальної практики з природознавства; - особливості контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи на уроках природознавства; - особливості навчання природознавству у малокомплектній школі. <p><i>Вміти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розрізняти елементи матеріальної бази та засобів навчання курсу «Я досліджую світ» та добирати їх для здійснення навчально-виховного процесу; - раціонально добирати зміст та методи до різних форм організації навчально-виховного процесу з природознавства та форм організації навчальної діяльності учнів; - здійснювати ефективну організацію різних видів позаурочної та позакласної роботи з курсу «Я досліджую світ»; 	<p>- Здатність урізноманітнювати форми, методи, прийоми і засоби навчання для формування в учнів дослідницьких умінь, забезпечення опанування ними способами навчально-пізнавальної і практичної природо-охоронної діяльності та досвідом її здійснення.</p> <p>- Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства з урахуванням їх вікових особливостей та специфіки предмету.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - використовувати різні види контролю для об'єктивного вербального та бального оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства; - організувати навчально-виховний процес з природознавства у малокомплектній школі. 	
--	--	--

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 1,5/4 кредити ЄКТС 120 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання 4 і 2 роки навчання)					Кількість годин (заочна(вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінар)	Лабораторні	СРС
	<p><i>Тема 1.</i> Вступ. Історія розвитку методики навчання природознавству</p> <p><i>Тема 2.</i> Освітні та виховні завдання курсу «Я досліджую світ». <i>Тема 3.</i> Зміст і особливості структурування навчального матеріалу в умовах інтегрованого курсу.</p> <p><i>Тема 4.</i> Формування природничих уявлень та понять</p> <p><i>Тема 5.</i> Методи та методичні прийоми навчання курсу «Природознавство».</p> <p><i>Тема 6.</i> Організація проектної діяльності учнів з природознавства у початковій школі.</p>	22/10	10/4	10/6	2/-	20/10	10	4	6		52
	<p><i>Тема 7.</i> Матеріальна база та засоби навчання курсу «Природознавство»</p> <p><i>Тема 8.</i> Форми навчання природознавства</p> <p><i>Тема 9.</i> Навчально-пізнавальна практика з</p>	38/16	10/4	24/10	4/2	40/24	6	2	4		52

курсу «Природознавство». <i>Тема 10.</i> Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи на уроках природознавства. <i>Тема 11.</i> Особливості навчання природознавству у малокомплектній школі.											
Разом:	60/ 26	20/8	8/3 4	2/6	43/6 0	16	6	10			104

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин (4 і 2 роки навчання)	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.		44/20	10/4
1.1	<p>Вступ. Історія розвитку методики навчання природознавству</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Мета та структура методики викладання природознавства. Об'єкт, предмет та завдання методики викладання природознавства. Зв'язок методики з іншими науками. Методологічні основи і методи наукового дослідження. Історія розвитку методики навчання природознавству</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>№ 4, 8, 9, 71, 79, 81.</p>		
1.2	<p>Освітні та виховні завдання курсу «Я досліджую світ».</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Мета і завдання навчального предмету «Я досліджую світ» в НУШ. Оволодіння учнями предметними вміннями та навичками. Формування у молодших школярів наукового світогляду в процесі вивчення природознавства. Виховні можливості змісту шкільного природознавства в світлі Концепції НУШ. Здійснення патріотичного, естетичного, екологічного, санітарно-гігієнічного, фізичного та трудового виховання в ході вивчення природознавства. Розвиток мислення, мови, спостережливості учнів.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>№ 4, 54, 59, 71, 76, 79, 81.</p>		
1.3	Зміст і особливості структурування навчального		

1.4	<p>матеріалу. <i>Зміст теми</i> Природнича складова навчального предмету «Я досліджую світ». Принципи побудови змісту шкільного природознавства з урахуванням вимог Державного стандарту початкової освіти та Концепції НУШ. Характеристика природничого матеріалу в програмі курсу «Я досліджую світ» початкової школи. Інтеграція природознавства в предметі «Я досліджую світ» та альтернативних курсах. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> № 1, 51, 54, 76, 89.</p>		
1.5	<p>Формування природничих уявлень та понять <i>Зміст теми</i> Форми відображення дійсності в свідомості людини. Методика формування уявлень. Характеристика понять, методика їх формування. Термінологічна робота. Керівництво пізнавальною діяльністю учнів при формуванні понять. Повторення у процесі викладання природознавства. Методика формування природничих умінь у курсі «Я досліджую світ». Зв'язок теорії з практикою. <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> № 2, 9, 10, 22, 54, 71, 76, 79, 81.</p>		
1.6	<p>Методи та методичні прийоми навчання природознавства в курсі «Я досліджую світ». <i>Зміст теми</i> Поняття про методи навчання курсу «Я досліджую світ». Сучасні підходи до класифікації методів навчання. Характеристика різних груп методів: А) словесно-ілюстративні; Б) наочно-ілюстративні та наочно-пошукові; В) практично-репродуктивні; Г) методи формування пізнавальних інтересів; Г) методи контролю і самоконтролю у навчанні. Інтерактивні методи навчання в курсі «Я досліджую світ». Методичні прийоми. Особливості поєднання методів та прийомів при вивченні природничого змісту в курсі «Я досліджую світ». <i>Рекомендовані інформаційні джерела</i> № 2, 9, 22, 24, 54, 59, 71, 76, 79, 81, 87, 96.</p> <p>Організація навчально-пізнавальної практики учнів з природознавства у початковій школі.</p>		

	<p><i>Зміст теми</i></p> <p>Суть навчально-пізнавальної практики учнів як дидактичної одиниці. Підготовка вчителя до організації навчально-пізнавальної практики учнів. Попередня та безпосередня підготовка.</p> <p>Складові навчально-пізнавальної практики молодших школярів, їх зміст, методи, засоби та форми організації діяльності учнів: фронтальна, групова, колективна та індивідуальна.</p> <p>Проектна робота. Екскурсії. Позаурочна робота. Дослідження місцевого середовища (краєзнавча робота).</p> <p>Фіксація змісту практики вчителем та результатів практики учнями.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>№ 12, 54, 59, 60, 71, 76, 103.</p>		
2.1	<p>Матеріальна база та засоби навчання курсу «Природознавство»</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Значення і загальна характеристика матеріальної бази з курсу «Я досліджую світ».</p> <p>Відділ природознавства в кабінеті початкових класів, дидактичні вимоги щодо його оформлення.</p> <p>Наочні посібники та їх класифікація. Допоміжне обладнання.</p> <p>Організація та обладнання куточка живої природи.</p> <p>Навчально-дослідна ділянка, її роль у закріпленні учнями теоретичних знань.</p> <p>Географічний майданчик, його обладнання, значення у навчанні природничого матеріалу в курсі «Я досліджую світ». Краєзнавчий куточок.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <p>№ 2, 9, 79, 81.</p>	78/40	10/4
2.2	<p>Форми навчання природознавства</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Поняття “організаційні форми навчання” та “форми навчальної діяльності учнів”. Різноманітність організаційних форм навчання з курсу «Я досліджую світ».</p> <p>Урок – основна форма навчальної роботи з курсу «Я досліджую світ» .</p> <p>Функції уроку. Основні вимоги до сучасного уроку.</p> <p>Типологія уроків. Макро- і мікроструктура уроку.</p> <p>Інтегровані уроки з природознавства та інших предметів.</p> <p>Підготовка вчителя до уроку. Перспективне, тематичне і поурочне планування. Аналіз, самоаналіз і самооцінка уроку. Схема аналізу уроку.</p> <p>Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, парна та індивідуальна.</p>		

<p>2.3</p> <p>2.4</p>	<p>Експедиція, її місце та значення у процесі навчання молодших школярів курсу «Я досліджую світ».</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела № 76, 79, 81, 96.</i></p> <p>Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з природознавства на уроках «Я досліджую світ».</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Контроль навчальних досягнень учнів та його значення у навчальному процесі.</p> <p>Об'єкти і види контролю з природознавства.</p> <p>Рівні та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з природознавства.</p> <p>Методи контролю та їх класифікація.</p> <p>Особливості безбального оцінювання учнів з природознавства.</p> <p>Формувальне оцінювання.</p> <p>Особливості оцінювання фенологічних спостережень та проектних робіт.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела № 80, 88, 96.</i></p> <p>Особливості навчання природознавству у малокомплектній школі.</p> <p><i>Зміст теми</i></p> <p>Малокомплектна початкова школа та її місце у системі початкової освіти.</p> <p>Особливості організації навчально-виховного процесу та проведення самостійної роботи в класах-комплектах.</p> <p>Особливості організації спостережень, ведення щоденників, календарів природи.</p> <p>Організація і проведення екскурсій.</p> <p>Обладнання до уроків з курсу «Я досліджую світ» для малокомплектної школи.</p> <p>Планування уроків.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела № 2, 24, 79, 81.</i></p>		
-----------------------	--	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Зміст завдань та рекомендовані джерела до семінарських (практичних, лабораторних) занять детально розписані у посібниках:

Зошит з методики навчання природничої освітньої галузі у початковій школі. Навч. пос. для студ-в спец-ті «Поч. освіта» ОКР «Бакалавр» (4 роки навч.). За ред. Т.М.Васютіної. 6-те вид., перероб. і доп. Івано-Франківськ, НАІР. 2020. 86 с.

Тематичний план

Заняття № 1. Історія розвитку методики навчання освітньої галузі «Природника».....	5
Заняття № 2. Структура та зміст Типових освітніх програм, що реалізують зміст ОГ «Природника» у початковій школі.....	8
Заняття № 3. Аналіз структури та змісту сучасних підручників з природознавства, «Я досліджую світ», робочих зошитів та методичної літератури.....	10
Заняття № 4. Інтеграція навчальних предметів у навчальних планах початкової школи. Зміст і структура інтегрованого курсу "Я досліджую світ". Авторські колективи, які його реалізують.....	16
Заняття № 5. Методика формування пропедевтичних природничих уявлень та понять.....	19
Заняття № 6. Методи і методичні прийоми навчання природознавству у початковій школі.....	23
Екскурсія в Національний еколого-натуралістичний центр.....	26
Заняття № 7. Обладнання та наочні посібники природничого спрямування.....	28
Заняття № 8. Організаційні форми навчання та форми організації навчальної діяльності учнів. Підготовка вчителя до уроків з природничим змістом.....	30
Заняття № 9. Організація та методика проведення уроків з природничим змістом різних типів.....	34
Заняття № 10. Організація та методика проведення інтегрованого уроку з курсу «Я досліджую світ»	39
Заняття № 11. Організація та методика проведення екскурсії в природу.....	44
Заняття № 12. Методика організації і проведення позаурочної роботи природничого спрямування	47
Заняття № 13. Методика організації і проведення позакласної роботи з природничим змістом	52
Заняття № 14. Методика проведення уроків з природничим змістом у малокомплектній школі.....	53
Заняття № 15. Організація дослідницької діяльності учнів природничого спрямування	55

<i>Заняття № 16.</i> Організація роботи учнів над навчальними проєктами з природничим змістом	59
<i>Заняття № 17.</i> Методика проведення поточного, тематичного і підсумкового контролю з природознавства (4 кл.) та «Я досліджую світ».....	61
<i>Екскурсія на метеомайданчик обласної гідрометеорологічної станції «Київ».....</i>	64

Міні-реферати

<i>Тема.</i> Внесок К.Ягодовського (В.Зуєва, М. Скаткіна та інших (на вибір)) у розвиток методики навчання освітньої галузі «Природничка».....	65
<i>Тема.</i> Рослини куточка живої природи та умови догляду за ними.....	67
<i>Тема.</i> Тварини куточка живої природи та умови догляду за ними.....	69
<i>Аналіз уроків, які спостерігались у ході лабораторних занять.....</i>	72

4.3. Організація самостійної роботи студентів

Зміст завдань для самостійної роботи студентів та форми звітності 4 і 2 роки навчання.

№ п\п	Назва теми	Оформлення результатів	Кількість годин
1.	Внесок К.Ягодовського (В.Зуєва, М. Скаткіна та інших (на вибір)) у розвиток методики навчання природознавству	Міні - реферат (у зошиті)	2/3
2.	Рослини куточка живої природи та умови догляду за ними	Міні - реферат	2/2
3.	Тварини куточка живої природи та умови догляду за ними	Міні - реферат	2/2
4.	Організація дослідницької діяльності учнів з природознавства	Завдання у зошиті	2/5
5.	Організація роботи учнів над навчальними проєктами з природознавства	Завдання у зошиті	2/5
6.	Методика проведення поточного, тематичного і підсумкового контролю з природознавства	Завдання у зошиті	9/5
7.	Написання 4 планів-конспектів та підбір (виготовлення) наочного обладнання до них	4 конспекти з наочністю	20/20
8.	Написання плану-конспекту екскурсії.	План-конспект екскурсії	5/4
9.	Підготовка сценарію свята за вказаною темою	Сценарій свята	6/6

10.	Проектна робота за однією з тем проектів програми з природознавства	Проектна робота	10/8
	Всього:		60/34

Рекомендовані інформаційні джерела представлені на посібнику:

Васютіна Т.М. Зошит з методики навчання природознавству у початковій школі: Навч. пос. для студ-в спец-ті «Поч. освіта» ОКР «Бакалавр» (4 роки навч., 2 роки навч.) /Т.М.Васютіна, Л.І.Телецька / за ред. Т.М.Васютіної. – Івано-Франківськ: НАІР, – 2018.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання проводяться відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю.

Система рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переводу до національної (4-х бальної) та європейської (ECTS) шкали представлені в таблицях, поданих нижче.

Види контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів такі: поточний (індивідуальний і фронтальний усний та письмовий) та підсумковий контроль (екзамен). Контролю та оцінюванню підлягають: теоретичні знання з дисципліни, самостійні завдання у робочому зошиті, творчі роботи (плани-конспекти, проектні роботи), модульні роботи.

Кожний модуль включає бал оцінки поточної роботи студента на практичних заняттях. Рейтинговий бал за практичні заняття встановлюється, як середнє арифметичне з усіх позитивних і негативних оцінок, виставлених по 4-х бальній шкалі, отриманих на усіх практичних заняттях даного модуля.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється за допомогою роздрукованих завдань. Оцінювання їх проводиться за окремою методикою з приведенням підсумку до встановленої у рейтинговій шкалі балів.

Реферати, плани-конспекти уроків, проекти підготовлені за заданою тематикою обговорюються та захищаються під час семінарсько-практичних занять.

При згоді студента, до відомості обліку успішності може бути проставлена екзаменаційна оцінка на підставі поточного рейтингового балу.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів (4 роки навчання) з методики навчання освітньої галузі «Природознавство»

<i>Вид роботи</i>	<i>Кількість робіт</i>	<i>Кількість балів максимальна</i>	<i>Набрані бали</i>
-------------------	------------------------	------------------------------------	---------------------

Робота в зошитах	16x2	32	
Написання міні-рефератів	3 x 16	3	
Написання модульних робіт	2 x 156	30	
Аналіз уроків	4 ур. x 0,5 б	2	
Звіт за екскурсії	2 екс. x 0,5 б	1	
Написання планів-конспектів: - 1 урок з наочністю; - 1 план заходів з проектної діяльності учнів; - 1 екскурсія	1x5 1x4 1x5	14	
Моделювання уроку	1x10	10	
Усні відповіді на заняттях	по 1	8	
Всього за семестр:		100	

Позарейтингові бали:

усні відповіді на занятті – 0,5 бали за заняття.

Порядок переведення рейтингових показників в європейські оцінки ECTS:

« 5 » відмінно	« 4 » добре		« 3 » задовільно		« 2 » незадовільно	
90 -100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
A	B	C	D	E	FХ (з можливістю повторного складання)	F (з обов'язковим повторним курсом)

5.2. *Форми і методи підсумкового контролю.*

Форма контролю - екзамен у 5 семестрі, метод – фронтальна письмова робота.

Програма для підсумкового контролю з «Методики навчання освітньої галузі «Природника»»

1. Методика навчання освітньої галузі «Природника» – педагогічна наука: її предмет, завдання.
2. Характеристика структури і змісту чинної програми з природознавства початкової школи (3-4 кл.) та природничої складової інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
3. Природника компетентість учня у світлі Державного стандарту початкової освіти та Концепції НУШ.

4. Досліди з природознавства, їх значення та вимоги до проведення.
5. Особливості формування природничої компетентності учнів в інтегрованих курсах.
6. Методологічні основи і методи наукового дослідження. Зв'язок методики навчання освітньої галузі «Природничача» з іншими науками.
7. Фронтальні, групові, індивідуальні види робіт на уроках природознавства.
8. О.Я.Герд – основоположник методики навчання освітньої галузі «Природничача».
9. Внесок Д.С. Севрука, В.В. Половцева, І.І. Полянського, В.П. Вахтерова у розвиток методики навчання освітньої галузі «Природничача».
10. Види домашньої роботи учнів природничого спрямування.
11. Розробка макроструктури різноманітних типів уроків (за вказівкою викладача).
12. Роль праць К.П. Ягодовського, К.А. Сонгайло, П.О. Завітаєва, М.М. Скаткіна у розвитку методики навчання освітньої галузі «Природничача».
13. Структура природничої компетентності молодшого школяра.
14. Методика роботи з планом і картою в 4-му класі.
15. Виховання в процесі вивчення курсів «Природознавство» та «Я досліджую світ».
16. Навчально-дослідна ділянка, її роль у засвоєнні учнями початкових класів природничого змісту у курсі «Природознавство» та «Я досліджую світ».
17. Підготовка вчителя до уроків з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ». Види планування. Складання календарних, тематичних планів і поурочних планів-конспектів.
18. Розвиток мислення, мови, спостережливості учнів.
19. Організація краєзнавчої роботи в початковій школі та обладнання куточка.
20. Розвиток методики навчання освітньої галузі «Природничача» на сучасному етапі.
21. Характеристика засобів наочності.
22. Загальна характеристика природничих понять та методика їх формування.
23. Види екскурсій з природознавства, їх місце і значення в процесі навчання молодших школярів.
24. Методика формування в учнів природничих уявлень.
25. Основні принципи побудови програми з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ».
26. Методика ознайомлення дітей з найпростішими явищами природи.
27. Характеристика структури і змісту підручника з курсу «Я досліджую світ» для 1 класу.
28. Методика формування предметних умінь у курсі «Природознавство» та «Я досліджую світ».
29. Профорієнтаційна робота під час вивчення курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ».

- 30.Форми організації навчального процесу.
- 31.Урок – основна організаційна форма навчальної роботи з курсу «Природознавство».
- 32.Функції уроку і основні вимоги до нього.
- 33.Складові матеріальної бази та її значення у навчанні учнів природознавству.
- 34.Методика проведення і структура уроків засвоєння нових знань з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ».
35. Обладнання куточка живої природи, його значення у викладанні курсу «Природознавство».
- 36.Організація і методика проведення предметних уроків.
- 37.Методичні прийоми. Метод як сукупність методичних прийомів. Проілюструвати на прикладі довільно обраної теми.
- 38.Методика проведення уроків узагальнення та систематизації природничих знань.
- 39.Підготовка вчителя до уроку. Види планування.
- 40.Позаурочна робота учнів з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ», її види і значення.
- 41.Значення і загальна характеристика наочних посібників з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ».
- 42.Письмовий контроль навчальних досягнень учнів з природознавства. Види і форми.
- 43.Класифікація форм організації навчального процесу з природознавства.
44. Екскурсія в природу, її значення та методика проведення.
- 45.Дидактична мета та структура предметного уроку, методика його проведення.
- 46.Відділ природознавства у кабінеті початкових класів. Дидактичні вимоги щодо його оформлення.
- 47.Види і форми контролю навчальних досягнень учнів з курсу «Природознавство».
- 48.Обладнання географічного майданчика, його значення. Організація і методика роботи на ньому.
- 49.Практично-репродуктивна група методів навчання природознавству. Види практичних методів, їх характеристика.
- 50.Групова позакласна робота, гуртки юннатів.
- 51.Організаційні форми і методи навчання курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ» в малокомплектній школі.
- 52.Об'єкти контролю з природознавства. Види контролю з природознавства.
- 53.Методика проведення масової позакласної роботи.
- 54.Позакласна робота з курсу «Природознавство» та «Я досліджую світ» її значення в освітньому процесі.
- 55.Методи і прийоми навчання учнів природознавству.
- 56.Організація і обладнання куточка живої природи. Планування роботи і

- проведення заняття учнів у куточку живої природи.
57. Особливості безбального оцінювання учнів з природознавства.
 58. Ведення фенологічних спостережень та щоденника спостережень.
 59. Характеристика інтерактивних методів навчання в курсі «Природознавство» та «Я досліджую світ». Приклади.
 60. Характеристика словесно-ілюстративної групи методів /розповідь, бесіда, пояснення та ін./ Недоліки словесного викладання.
 61. Методи практичної перевірки навчальних досягнень учнів.
 62. Загальна характеристика проектної діяльності з природознавства та «Я досліджую світ», особливості її організації.
 63. Міжпредметні зв'язки природознавства з предметами початкової та основної школи.
 64. Характеристика понять, методика їх формування. Термінологічна робота.
 65. Скласти тематичний план теми «Всесвіт і Сонячна система».
 66. Скласти завдання різних когнітивних рівнів до теми «Живі організми та середовища їхнього існування» (3 кл.)
 67. Підібрати наочні посібники та ТЗН для вивчення однієї із тем для 3 кл. Довести доцільність вибраного обладнання.
 68. Скласти різні види домашніх завдань до уроку з теми «План і карта».
 69. Розвиток МНОГП у пострадянський період.
 70. Скласти питання для ущільненого опитування до теми «Рослини і тварини прісних водойм».
 71. За однією із тем проектів /за завданням викладача / окреслити його етапність, види робіт та методи і прийоми, що застосовувались на кожному етапі, кінцевий результат, оцінювання роботи.
 72. Дидактичні можливості екскурсій для формування у молодших школярів предметних компетенцій з природознавства.
 73. Скласти завдання для позаурочної роботи з природознавства у краєзнавчому куточку.
 74. Розробити домашні завдання до теми «Корисні копалини» за різними когнітивними рівнями.
 75. Організація роботи учнів 3-4 класів на географічному майданчику.
 76. Скласти завдання для роботи учнів 4 класу у куточку живої природи.
 77. Структура краєзнавчого куточка в початковій школі та методика організації краєзнавчої роботи учнів.
 78. Сконструйте вправи з розвитку критичного мислення та варіантів їх застосування відповідно до змісту і мети інтегрованого уроку з курсу «Я досліджую світ».
 79. Складові навчально-пізнавальної практики молодших школярів, їх коротка характеристика.

80. Скласти завдання для роботи з підручником (за вказаною темою).
81. Аналіз навчальних комплектів різних авторських колективів, що реалізують предмет «Я досліджую світ».
82. Підготовка вчителя до організації навчально-пізнавальної практики учнів.
Попередня та безпосередня підготовка.
83. Засоби та форми організації навчально-пізнавальної практики учнів.
84. Розробити план заходів для організації групового проекту за довільно обраною темою з курсу «Природознавство».
85. Опишіть орієнтовні напрями краєзнавчої роботи у початковій школі.
86. Структура краєзнавчого куточка в початковій школі та методика організації краєзнавчої роботи учнів.
87. Дидактичні можливості екскурсій для формування у молодших школярів дослідницьких умінь.
88. Особливості інтеграції освітніх галузей «Природнича» та «Громадянська та історична» в освітньому процесі НУШ.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів

- 1) якість знань (правильність, повнота, глибина, системність, дієвість, узагальненість, міцність);
- 2) ступінь сформованості професійних умінь з дисципліни;
- 3) ступінь самостійності в навчальній діяльності;
- 4) досвід творчої пошукової діяльності.

Навчально-методична карта дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних блоків	Кількість годин							
		Всього	Ауд.	Лекцій	Практ.	Лаб.	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
								Поточна	Підсумкова
Модуль 1	<p><i>Тема 1.</i> Вступ. <i>Тема 2.</i> Освітні та виховні завдання курсу «Я досліджую світ». <i>Тема 3.</i> Зміст і особливості структурування навчального матеріалу.</p> <p><i>Тема 4.</i> Формування природничих уявлень та понять</p> <p><i>Тема 5.</i> Методи та методичні прийоми навчання курсу «Я досліджую світ».</p> <p><i>Тема 6.</i> Організація проектної діяльності учнів з природознавства у початковій школі.</p>	-/46	-/26	-/10	-/14	-/2	-	-/20	
Модуль 2	<p><i>Тема 7.</i> Матеріальна база та засоби навчання курсу «Я досліджую світ» .</p> <p><i>Тема 8.</i> Форми навчання природознавства</p> <p><i>Тема 9.</i> Позаурочна та позакласна робота з курсу «Я досліджую світ».</p> <p><i>Тема 10.</i> Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи на уроках природознавства.</p> <p><i>Тема 11.</i> Особливості навчання природознавству у малокомплектній школі.</p>	59/74	16/34	6/10	8/20	2/4	-	43/40	
	Всього:	59/120	16/60	6/20	8/34	2/6	-	43/60	

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

1. Андрусенко І. В. Природознавство: підр. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І.В. Андрусенко – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// pidruchnyk.com.ua/676-prirodoznavstvo-andrusenko-4-klas.html](http://pidruchnyk.com.ua/676-prirodoznavstvo-andrusenko-4-klas.html).
2. Андрусенко І. В. Тестові завдання з природознавства : навч. посіб. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І. В. Андрусенко. - Київ : Генеза, 2016.-63с.: мал..
3. Андрусенко І. Хай буде планета і гарна, й зелена – для щастя й добра, для тебе й для мене (засоби формування екологічних умінь молодших школярів/ І. Андрусенко// Учитель початкової школи. – 2016. – № 6. – С. 16-20
4. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
5. Балютіна К. Актуальні проблеми початкової школи і шляхи їх вирішення// Поч. шк. – 2018. - № 8. – С.50 – 54.
6. Балютіна К. Роль педагогічної оцінки у формуванні контрольної-оцінних умінь молодших школярів// Поч. шк. – 2011. - № 4. – С.45 – 46.
7. Баран Г. Розмноження квіткових та кімнатних рослин різними способами / Г. Баран// Початкова школа. – 2016. – №8. – С. 33-36
8. Барна М., Волощенко О., Козак О. Організм людини ми вивчаємо й на практиці знання перевіряємо. Методичні підходи до викладання розділу «Людина та її організм» / М. Баран// Учитель початкової школи – 2016. – № 2. – С. 14-18
9. Беліменко Л. Актуальність та значущість проектної діяльності // Поч. школа. – 2011. – № 6. – С. 38– 39.
10. Біда О. О.Я. Герд – засновник методики викладання курсу природознавство // Початкова школа. – 2001. - № 3. – С. 59 - 60.
11. Біда О., Прокопенко Л. «Я і Україна». Сільськогосподарська праця. Методика викладання (теоретичні основи): Навчально-методичний посібник для студентів педагогічних фак-в вищих навч. закладів та класоводів. – К.: Перун, 2001. – 605 с.
12. Біда О. Формування природничих уявлень і понять у шестилітніх першокласників // Початкова школа. – 2001. - № 11. – С. 51 - 52.
13. Білецька О.І. Природознавство : конспекти уроків : 4 кл. : до підручника Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак / О.І. Білецька, М.М. Голуб, Н.Р. Лоджук. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. — 168 с. — (Серія “Бібліотека вчителя”).
14. Білик В. Проектна діяльність – основа розвитку творчих здібностей молодших школярів // Поч. школа. – 2013. – № 5. – С. 6 – 8.
15. Боголюбов А.С. Метеорологические наблюдения // Биология в школе. – 2000. - № 1, 2.
16. Будна Н.О. Завдання для самостійної роботи:1 клас/Н.О. Будна. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. - 64 с.
17. Будна Н.О. Природознавство : зошит : 1 кл. : до підруч. Грушинської І.В. /Н.О. Будна, А.В. Степанюк, Т.В. Гладюк. — Вид. 2-ге, переробл. та доповн. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. — 64 с.
18. Будна Н.О. Природознавство. Картки для самостійної роботи. Бліц-контроль: 2 клас / Н.О. Будна, Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 64 с.
19. Будна Н.О. Природознавство: конспекти уроків: 2 клас / Н.О. Будна, М.М. Гладюк, Т.В. Гладюк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 288 с.
20. Васильєва О. Реалізація технології діяльнісного методу на уроках у початковій школі/ О. Васильєва// Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 38-39
21. Васютіна Т.М. Екскурсії з природознавства як засіб реалізації діяльнісного підходу у навчанні молодших школярів // Початкова школа і сучасність. – 2017. – №11(39). – С.9 – 13.

22. Васютіна Т.М., Золотар О.М. Етнеоекологічний календар природи: Пос. для вчит. та учня / За ред. І.В.Мороза. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 168 с.
23. Васютіна Т.М. Методичні орієнтири організації проектної діяльності учнів з природознавства у початковій школі // Початкова школа. – 2015. – № 11. – С.50 – 54.
24. Васютіна Т.М. Методичні особливості проведення екскурсій з природознавства у початковій школі // Початкова школа. – 2017. – № 6. – С.23-26
25. Васютіна Т., Соколовська П. Дидактичні можливості інтегрованих уроків для формування предметних компетнцій у молодших школярів// Студентська науково-практична інтернет-конференція – 3 «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи», м. Івано-Франківськ, 29-30 листопада 2017 р.
26. Варакута О.М. Етапи формування природничих понять // Початкова школа. – 1999. - № 5. – С. 20 – 23
27. Варакута О.М. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять // Початкова школа. – 2002. - № 1. – С. 32 - 35.
28. Владика Р. “Не зривай первоцвіти!”/ Р. Владика // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 10-13
29. Володарська М.О. Природознавство 2 клас: зошит до підручника/ М.О. Володарська. – Київ: Літера ЛТД, 2016.- 64 с. + Дод. (16 с.)
30. Воронцова Т. та ін. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Алатон. 2019. 128 с. URL: http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit
31. Герд В.А. Экскурсионное дело. Сборник статей по вопросам методики экскурсий / Под ред. С.В. Герд. – М. – Л.: Госиздат, 1928. – 120 с.
32. Герд С.В. Мой живой уголок. – Л.: Детгиз, 1961. – 173 с.
33. Герд С.В. Террариум в школе. Наши земноводные и пресмыкающиеся. Пособие для учит. ср. школ. – Л.: Учпедгиз, 1956. – 135 с.
34. Гільберг Т. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» /Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич.– Київ, Генеза. 2020. 256 с.
35. Гільберт Т., Тарнавська С. Організація освітнього процесу в 1-му класі засобами інтегрованого курсу «Я досліджую світ» // Початкова школа. – 2018. – №8. – С. 36-43
36. Гільберт Т.Г. Зошит з природознавства : навч. посіб.для загальноосвіт. навч. закладів.: 1 клас / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак.- 7-е вид.- Київ: Генеза, 2016.- 48 с.
37. Гільберт Т.Г. Зошит з природознавства: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. : 3-й кл. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак.- 4-те вид.- Київ : Генеза, 2016.- 64 с. + вкладка.
38. Гільберт Т.Г. Зошит з природознавства: навч. посіб. для загальноосвіт. навч. закл. : 4- й кл. /Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак.- 2-ге вид. Київ : Генеза, 2016.- 80 с. + вкладка : іл.
39. Гільберт Т.Г. Природознавство: підручник для загальноосвітніх закладів: 1-й клас / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2012. – 112 с.
40. Гільберт Т.Г. Природознавство: підр. для 2 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2012. – 160 с.
41. Гільберт Т.Г. Природознавство: підр. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2014. – 176 с.
42. Гільберт Т.Г. Природознавство: підр. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2015. – 177 с.
43. Гільберт Т.Г. Уроки природознавства. 1 кл.: Пос.для вч. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2012. – 192 с.
44. Гільберт Т.Г. Уроки природознавства. 2 кл.: Пос.для вч. / Т.Г. Гільберт, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2013. – 202 с.

45. Гільберг Т.Г. Уроки природознавства. 3кл.: Пос.для вч. / Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2014. – 234 с.
46. Гільберг Т.Г. Уроки природознавства. 4кл.: Пос.для вч. / Т.Г. Гільберг, Т.В. Сак. – К.: Генеза, 2015. – 257 с.
47. Гладюк Т.В., Гладюк М.М. Природознавство: підручник для 4 класу / Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2015. - 224с.
48. Гладюк Т. Природознавство : конспекти уроків : 4 кл. : до підр. Т.В. Гладюк, М.М. Гладюка / Н.О. Будна,Т.В. Гладюк, М.М. Гладюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2016. — 240 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).
49. Грущинська І.В. Готуємося до уроків природознавства у 1 класі: посібник для вчителя. / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 192 с.
50. Грущинська І.В. Готуємося до уроків природознавства у 2 класі: посібник для вчителя. / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 265 с.
51. Грущинська І. В. Готуємося до уроків природознавства в 3 класі [Текст] : метод. посіб. для вчителя / І. В. Грущинська. - Київ : Освіта, 2015. - 256 с.
52. Грущинська І. В. Готуємося до уроків природознавства в 4 класі [Текст] : метод. посіб. для вчителя / І. В. Грущинська. - Київ : Освіта, 2016. - 270 с.
53. Грущинська І.В. Зошит друга природи: навчальний посібник для 1 класу / І.В. Грущинська. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. – 48 с.
54. Грущинська І.В. Зошит друга природи: навчальний посібник для 2 класу / І.В. Грущинська. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 64 с.
55. Грущинська І.В. Зошит друга природи: навчальний посібник для 3 класу / І.В. Грущинська. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2014. – 68 с.
56. Грущинська І.В. Зошит друга природи: навчальний посібник для 3 класу / І.В. Грущинська. - К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. – 64 с.
57. Грущинська І.В. Природознавство: підручник для 1 класу / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. - 144 с.
58. Грущинська І.В. Природознавство: підручник для 2 класу / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. - 160 с.
59. Грущинська І.В. Природознавство: підручник для 3 класу / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2014. - 176 с.
60. Грущинська І.В. Природознавство: підручник для 4 класу / І.В. Грущинська. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2015. - 192с.
61. Грущинська І.В. Як спостерігати за природою. Читанка з природознавства: Навчальний посібник. / І.В. Грущинська. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 296 с.
62. Державний стандарт початкової освіти. Освітня галузь “Природознавство” // Поч.шк. - 2017. - № 7. - С. 4-5, 14-15.
63. Доценко С. Розвиток уяви учнів початкових класів під час вивчення природничо-математичних дисциплін /С. Доценко //Рідна школа. – 2016. – № 5-6. – С. 34-40
64. Дунець І.Р, Заброцька С.Г. Я у світі. Конспекти уроків : 4 кл. / І.Р. Дунець, С.Г. Заброцька. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. — 64 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).
65. Жаркова І. Природознавство. Робочий зошит для 1 класу/ І.Жаркова, Л.Мечник// за ред. Т.Гільберг.- Тернопіль: Підручники і посібники,2016 – 64 с.
66. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: Методичний посібник для вчителів початкової школи / О.І.Пометун, Л.В. Пироженко, О.А. Біда та ін. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 304 с.
67. Загальна методика навчання біології: Навч. посібник / І.В. Мороз, А.В. Степанюк, О.Д. Гончар та ін.; За ред. І.В. Мороза. – К.: Либідь, 2006. – 592 с.
68. Зінченко Н. Урок-мандрівка у навколишній світ, 2 клас [Текст] / Н. Зінченко // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 22 – 25.

69. Зуев Д.Д. Школьный учебник. – М.: Педагогика, 1983. – 240 с.
70. Кацубо Я. “Що я знаю про Батьківщину?” / Я. Кацубо// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.28-30
71. Кірова О. Урок з природознавства у 1 класі [Текст] / О. Кірова // Початкова школа. — 2016. — № 4. — С. 31 – 33.
72. Ковальова В. Інтегрований урок літературного читання та природознавства у 3 класі / В. Ковальова // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 7-9
73. Ковальова В. Становлення та розвиток творчої особистості молодшого школяра засобами інноваційних педагогічних технологій/ В. Ковальова // Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 5-9
74. Компанієць М. Інтерактивні методи навчання на уроках природознавства// Поч. шк. – 2012. - № 12. – С.26 – 27.
75. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/202016/12/05/konczepczziya.pdf>
76. Кухмай Н. Формування основ компетентності молодших школярів/ Кухмай.Н // Початкова школа. – 2016. – №10. – С. 46-28.
77. Кравченко Н. Урок-подорож з природознавства в 2 класі [Текст] / Н. Кравченко // Початкова школа. — 2016. — № 4. — С. 33 – 37.
78. Кулев А.В. Изучение поведения птиц в уголке живой природы // Биология в школе. – 2000. - № 1. – С. 56.
79. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ». Навчальний посібник/ Автор та укладач О.О. Лінник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
80. Ліпінська Л., Юрченко О. Мандруєм рідним краєм, водойми ми вивчаєм /Л. Ліпінська, О. Юрченко// Учитель початкової школи – 2016. – № 3. – С. 26-30
81. Люта Т. Позакласна науково-дослідницька робота учнів початкових класів / Т. Люта// Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 22-26
82. Майстер В. Побачити повітря нам непросто – властивості його відкріє дослід/В. Майстер// Учитель початкової школи – 2016. – № 3. – С. 23-25
83. Майстер В. Наша планета дуже багата. Надра її так цікаво вивчати! (добрірка дослідів з теми «Гірські породи») / В. Майстер// Учитель початкової школи – 2016. – № 7. – С. 38-40
84. Майстер В. Усмішка природи. Цікаві досліди для проведення влітку/ В. Майстер // Учитель початкової школи – 2016. – № 5. – С. 36-38
85. Майхрук М.І. Природознавство: збірник рівневих завдань: 2 клас / М.І. Майхрук – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 48 с.
86. Майхрук М. І. Природознавство. Збірник рівневих завдань. 4 клас :посібник / Михайло Майхрук. - Т. : Навчальна книга - Богдан, 2016.- 87 с.
87. Малафійк І.В. Дидактика: Навчальний посібник / І. В. Малафійк – К.: Кондор, 2005. – 397 с.
88. Малкова К.А. Экскурсия в уголок живой природы // Биология в школе. – 1999. - № 1. – С. 63
89. Мелешко В. Початкова школа сільської місцевості: реалії сьогодення / В. Мелешко// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.2-6
90. Міцкан Т. Навчально-виховний захід: “Боляче буває всім” [Текст] / Т. Міцкан // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 28 – 30.
91. Могила О. Навчальний проект “Водойми рідного краю, їх стан та охорона” [Текст] / О. Могила // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 30 – 34.
92. Мудрик С. Краєзнавча вікторина “Що? Де? Коли?” /С. Мудрик// Початкова школа. – 2016. – №8. – С.30-33
93. Мудрик С. Творчий проект “Захисти природу” [Текст] / С. Мудрик // Початкова школа. — 2016. — № 1. — С. 25 – 28.
94. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з

- навчанням українською мовою [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/
95. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1998. - № 2.
96. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1999. - № 1.
97. Нарочна Л.К. та ін. Методика викладання природознавства: Навч. посібник / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1990. – 302 с.
98. Небесна Т. Природні явища малятам приємно в русі й грі вивчати (фізкультхвилинки в супроводі дидактичних ігор)/ Т. Небесна// Учитель початкової школи – 2016. – № 6. – С. 36-38
99. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. Ред. Бібік Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
100. Онопрієнко О. Функції контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів у системі уроків/ Онопрієнко.О // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 56-58
101. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-%D1%96.pdf>
102. Орловська С. Село моє – краплиночка на карті/ С. Орловська// Учитель початкової школи. – 2016. – № 4. – С. 36-40
103. Осипенко І. Як змінюється життя птахів восени. Перелітні та осілі птахи / Осипенко І// Початкова школа. – 2016. – №11. – С. 29 -32
104. Павицька Л. Урок навколишнього світу в 4 класі / Л. Павицька // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 43-45
105. Пакулова В.М., Кузнецова В.Н. Методика преподавания природоведения: Учеб. для студентов пед. ин-тов по спец. № 2121 “Педагогика и методика нач. обучения”. - М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
106. Петречук О. Життя людини – найвища цінність [Текст] / О. Петречук // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 21 – 22.
107. Петрина А. Еколого-народознавчий проект “Прилетіли соловейки на нашу земельку” / А. Петрина // Початкова школа. – 2016. – №6. – С. 17-21
108. Передерій О. Використання ідей вальдорфської педагогіки для реформування початкової освіти України / Передерій.О// Початкова школа. – 2016. – №11. – С. 42-43
109. Пермінова І. Рефлексія як активний метод підбиття підсумків уроку в початкових класах / І. Пермінова// Початкова школа. – 2016. – №7. – С.46-48
110. Притуляк Т. Виховання молодшого школяра засобами природи / Притуляк.Т// Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 36-39.
111. Притуляк Т. Жива природа влітку / Т. Притуляк // Початкова школа. – 2016. – №7. – С.16-18
112. Прокопенко В. Розвиток інтелектуальних здібностей та емоційного інтелекту засобами навчальних проектів // Поч. школа. – 2013. – № 2. – С. 30 – 32.
113. Савлущинська Л.Г. Формування природознавчої компетентності учнів початкових класів на уроках природознавства/ Л.Г. Савлущинська //Наука і освіта. – 2013. – №6. – с. 111 – 114. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis.../cgiirbis_64
114. Савченко О. Я. Розвиток змісту початкової освіти у умовах Державного суверенітету України: методологічний, законодавчий, дидактичний аспекти / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2011. - № 8.
115. Савченко О. Я. Закон України «Про освіту»: коментар у контексті проблем реформування початкової освіти/ О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2018. - № 1. – С.1 – 4.

116. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. фак-в. – К.: Абрис, 1997. – 152 с.
117. Смола Л. Інтерактивні прийоми роботи на уроках природознавства / Смола Л // Початкова школа. – 2016. – №9. – С. 25-28.
118. Сусяк Л. Екологічна казка “Краплинка-мандрівниця” [Текст] / Л. Сусяк // Початкова школа. — 2016. — № 2. — С. 59 – 62.
119. Тіунова Ж. Урок навколишнього світу в 4 класі / Ж. Тіунова // Початкова школа. – 2016. – №5. – С. 41-43
120. Трояновська Г. Театралізація – дійовий метод формування життєвих компетенцій особистості учня / Г. Трояновська// Початкова школа. – 2016. – №7. – С.14-16
121. Ходєєва Т. Виховання бережливого ставлення до природи у шкільній практиці [Текст] / Т. Ходєєва // Початкова школа. — 2016. — № 3. — С. 47 – 49.
122. Фаніна М. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів / Фаніна М. // Початкова школа. – 2016. – №12. – С. 34-37
123. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К.: Видавничий центр «Академія», 2002. - 528 с.
124. Шухова Е. Ботанічна екскурсія на міський ринок.// Біологія в шк. - 2003. - № 6. - С. 38 - 41
125. Шухова Е. Щоденник спостережень за кімнатними тваринами // Біологія і хімія в школі. – 2000. - № 2, 4, 6.
126. Цимбалару А. Педагогічний проект у структурі початкового навчання// Поч. школа. – 2011. – № 4. – С. 41 – 44.
127. Цимбалару А. Навчальний посібник як засіб моделювання освітнього простору молодших школярів// Поч. школа. – 2014. – № 12. – С. 12 – 44.
128. Яланська С. Як оцінювати шкільні успіхи дітей // Початкова школа. – 2018. – № 4. – С. 36-38
129. Яновский С.А. Организация и ведение фенологических наблюдений // Биология в школе. – 2000. - № 3. – С. 50.
130. Яріш Г. П. Природознавство. Конспекти уроків. 4 клас : до підруч. Грущинської І. В. / Г. П. Яріш, О. В. Мочула. - Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2016. - 206 с. : іл.
131. <http://cipets.Kiev.ua>
132. <http://mon.gov.ua>
133. <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2019/2020 н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.